

2022-03-16

Synpunkter på förslag till åtgärder för förbättrad vattenmiljö i Testeboån vid omprövning respektive nyprövning av vattenkraften enligt NAP.

Ert Dnr 370-2021

I Testeboån ska vi nu nå miljö kvalitetsnormer, miljömål, bevarandemål för Testeboåns Natura 2000-områden och förvaltningsmål för lax. Därtill måste vi väga in värden som att Testeboån är klassad som vildlaxvatten och utvald att fungera som ett av tre svenska indexvattendrag för laxen i Östersjön. Att under dessa förutsättningar producera el i Testeboåns kraftverk blir verkligen en utmaning.

Utbyggnaden av vattenkraften i Testeboån med de vandringshinder för fisk och annat liv i vattendraget det innebär samt tillhörande reglering av vattenföringen är Testeboåns största problem.

I Sverige finns sammanlagt omkring 2 000 vattenkraftverk. Samtliga kraftverk i Testeboån återfinns bland de cirka 1 700 kraftverk minsta vattenkraftverken, (klass 3), i vilka cirka 0,5 % av den installerade effekten i svensk vattenkraft återfinns, (Energimyndigheten). Med de villkor som verkligen behövs för att nå alla uppsatta mål blir det i många fall orimligt att fortsätta producera el. Vattenkraftens miljöfond erbjuder därför gärna till dessa minsta kraftverk ersättning för utebliven elproduktion och finansiering av utrivning samt återställning om alternativet att avveckla kraftverken väljs.

Strömsbro kraftverk	<p>Det är få, om ens något, vattendrag i Sverige som det finns så mycket kunskap om de vandrande fiskarterna status och beteende som i Testeboån. Vi vet att Strömsbro kraftverk hindrar lekvandrande lax och öring och orsakar stor decimering på varje kull av smolt som lämnar Testeboån. Kraftverkets läge längst ner i Testeboån innebär att kraftverket gör största möjliga skada. Strömsbro kraftverk får anses vara den enskilt största bidragande orsaken till att Testeboån en gång i tiden förlorade sitt ursprungliga bestånd av lax.</p> <p>Vi instämmer i länsstyrelsens förslag att Strömsbro kraftverk ska vara stoppat under smoltutvandringen. Däremot delar vi inte länsstyrelsens bedömning att det finns förutsättningar att nå uppsatta mål och normer genom att Strömsbro kraftverk är stoppat endast två dygn per vecka eller att flödet genom kraftverket under motsvarande period begränsas till 50 % av flödet i ån. Det finns visserligen data som visar att stopp i Strömsbro kraftverket medför att antalet laxar och öringar som</p>
----------------------------	---

passerar kraftverket ökar jämfört med nuvarande villkor för tappning i fiskvägen. Men hur många laxar och öringar är det som inte passerar Strömsbro kraftverk? Det är det ingen som vet. Enligt försiktighetsprincipen är det därför nödvändigt att kraftverket är stoppat under hela fiskvandningsperioden. Smolten lämnar Testeboån från slutet av april till början av juni. De första lekvandrande laxarna kommer i slutet av maj. Öringen börjar komma något senare. Båda arterna lekvandrar fram till leken i början av oktober.

Fingallret som installerades 2014 konstruerades tyvärr med alltför stora avsteg från idén för hur denna typ av avledare ska fungera. En alldeles för stor andel av smolten passerar genom gallret i stället för att ledas bort från kraftverket. De två små francis-turbinerna i Strömsbro kraftverk orsakar mycket stor dödlighet på smolt som passerar igenom turbinerna.

Om det blir fortsatt elproduktion i Strömsbro kraftverk övrig del av året så instämmer vi i länsstyrelsens förslag att 2,9 m³/s lämplig mintappning för att säkra förutsättningarna för det värdefulla uppväxtområdet för lax och öring som finns nedströms dammen.

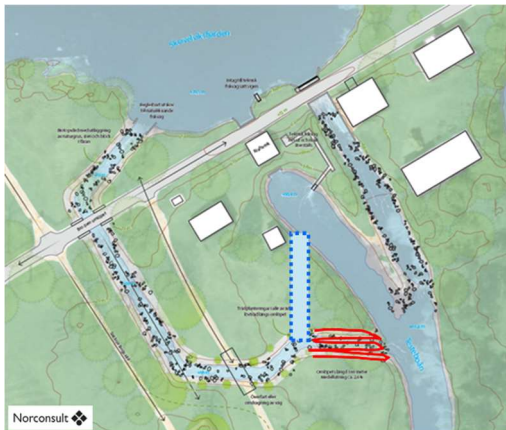
Någon dämningssgräns har aldrig varit möjlig att efterleva vid Strömsbro kraftverk. Vintertid är samtliga dammluckor fastfrusna. Trots måttligt flöde i ån händer det att dammen svämmas över p.g.a. iskravning på dammens delar. Nedanstående bilder visar en sådan situation i december 2019. Dammluckorna måste rimligtvis vara så beskaffade att de går är reglerbara året om.

Oslättfors kraftverk

Alternativet att återskapa den f.d. och kasserade fiskvägen via Spikdammen kan inte vara det bästa alternativet. Anlockningen blir för dålig. Om det blir fortsatt elproduktion i Oslättfors kraftverk så är förslaget från Norconsult 2018 med ett omlöp längs höger strand ett bättre alternativ. Nedersta delen behöver dock modifieras genom att riktas upp mot kraftverket. Det är dit fisken söker sig. Tappning i fiskvägen 1,5 m³/s året om.

För att minska mängden fisk som dödas i turbinerna i Oslättfors kraftverk behöver kraftverket förses med ett galler med spaltöppning 10–12 mm, och i direkt anslutning till detta en flyktpassage för fisken.

Regering av Lundbosjön

Det sätt regeringen av vattenföringen från Lundbosjön sköts orsakar stor skada på ekosystemet i Testeboån nedströms Lundbosjön. Lek- och uppväxtområden för lax och öring i strandzoner och i mindre sidofåror torrläggs och stigande flöde efter nederbörd uteblir ofta då ökande tillrinning i första hand lagras i Lundbosjön istället för att släppas förbi Oslättfors och trigga lekvandring. Därtill kommer negativa konsekvenser för flodpärlmussla, bottenfauna m.m. Länsstyrelsens förslag att Oslättfors kraftverk ska fungera som ett strömkraftverk är mycket bra.

	<p>Erforderlig teknisk utrustning för att rätt flöde löpande verkligen säkras behöver installeras. Det får <u>aldrig</u> inträffa något misstag i regleringen av vattenföringen. En för liten tappning bara en kort stund vid en lågvattenperiod kan slå ut stora delar av en årskull lax och öring.</p>
<p>Strömsborgs kraftverk och Bosågens kraftverk</p>	<p>Det blir verkligen en utmaning för Åbyggeby Landsbygdscentrum att få fisk som söker sig uppströms vid Strömsborg och Bosågen att hitta rätt väg. Erfarenheterna från Strömsbro kraftverk visar att 1,5 m³/s inte är ett tillräckligt flöde. Fisken söker sig oupphörligen dit det största flödet kommer, och det är i regel från utloppet från kraftverket. Enstaka fiskar kan visserligen söka sig nya vägar och hitta upp till slut. Men det duger inte i Testeboån. All fisk som vill uppströms ska också kunna ta sig uppströms när den så önskar. För detta måste kraftverken stoppas. Frågan är om kraftverken över huvud taget kan vara i drift då fisk vandrar.</p> <p>Även vid Strömsborg och Bosågen behövs fingaller med tillhörande flyktpassage för att minska mängden fisk som dödas i turbinerna. Spaltöppning 10–12 mm.</p>
<p>Åmots bruks kraftverk och Masugnsfallets kraftverk</p>	<p>Såväl Åmots bruks kraftverk som Masugnsfallets kraftverk kommer rimligtvis avvecklas. Att riva ut dammarna och låta vattendraget återgå till sin naturliga utformning är det bästa alternativet för livet i vattendraget.</p>
<p>Kölsjöns regleringsdamm, Bresiljornas regleringsdamm och Fansens regleringsdamm</p>	<p>Att riva ut dammarna och låta vattendraget återgå till sin naturliga utformning är det bästa alternativet för livet i vattendraget.</p>